

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Емил Георгиев Константинов

Със заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 390 от 02.04.2019 г. съм включен в Научно жури за защита на дисертационен труд за присъждане на научна степен "доктор на науките" на проф. д-р ГЕОРГИ ПЕТКОВ БЛИЗНАШКИ на тема „Общо учение за конституцията“ по професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Конституционно право“.

Представеният за рецензиране от проф. Близнашки труд е в обем от 1105 страници. Той съдържа изключително обемен и подробен литературен апарат. Цитират се много автори от България и от чужбина. В това отношение трудът не оставя съмнение за изключително солидна и задълбочена изследователска работа.

Структурата на труда се състои от въведение, заключение, три раздела и четиринадесет глави. Тя отговаря на съдържанието на труда и е логически обоснована. Раздел първи разглежда еволюцията на конституционализма. Той е подразделен на четири глави. Авторът разглежда понятието за конституционализъм и фазите в развитието му. Той последователно отделя внимание на античния, средновековния и модерния конституционализъм. В раздел втори се разглеждат въпросите на учредителната власт на народа. Този раздел съдържа четири глави. Те са посветени на учредителната власт през революционната епоха, през монархизма, на демократичната учредителна власт и на учредителната власт и конституционната реформа в най-ново време. В центъра на вниманието на раздел трети е същността на конституцията. Авторът е разделил тази част на шест глави. В тях той на първо място анализира основните концепции за конституцията, нейните функции и видове. Специално внимание отделя на политическото и

юридическото върховенство на конституцията, на конституционната идентичност и на конституционния патриотизъм.

Изследването на проф. Близнашки на най-основните проблеми на конституционното развитие на България, а също така и на интеграционните процеси на европейския континент, е от много голямо значение за развитието на обществените науки и притежава изключително актуален характер. Обстоятелството, че фундаменталните проблеми на конституционната теория и практика не са били предмет на самостоятелно изследване в българската правна литература засилва актуалността на рецензираното изследване. То е първо относително цялостно и завършено изследване на тази материя. Това е също съществен принос на труда.

Авторът си е поставил високата цел да изследва общото учение за конституцията в неговата цялост. Това негово начинание той успява да реши по сполучлив начин. Той разглежда конституционализма като идейно и политическо движение, насочено към установяването на конституционно управление, осъществявано при наличието на предварително установено ценности и цели, правила и процедури. Той успешно се справя и със задачата да изясни природата на учредителната власт на народа. Авторът постига крайната цел на изследването, а именно да разкрие същността на конституцията като политически и правен феномен. На тази основа той очертава успешно ролята ѝ в живота на съвременното общество и извежда функциите ѝ. Особено внимание в труда се отделя на политическото и правно върховенство на конституцията и на гаранциите за конституционното върховенство.

Основният метод на изследване е системният подход. Авторът прилага също и други методи като историческия, сравнителния и редица частно-научни методи като логическия, систематическия и правно-догматичния.

Като приносен момент в труда може да се разглежда първото в нашата правна литература изследване на конституционализма от класическата античност до наши дни. Друг принос е оригиналната гледна точка на автора относно модерния конституционализъм, на който се дава всестранно и изчерпателно определение. Проф. Близнашки обосновава тезата, че негативния конституционализъм, от една страна, и позитивния конституционализъм от друга, не трябва да се противопоставят един на друг, а е необходимо да се разглеждат като двете страни на една монета.

Приносен момент представлява и разработката на разбирането за двете основни фази в развитието на модерния конституционализъм, а именно: либералния конституционализъм от XIX век и демократичния конституционализъм от XX век. На тези две фази се развиват различни теоретични построения относно държавата и функциите на конституцията.

При това положение съвременната демокрация, разглеждана от автора като начин на живот на националната общност, се опира по необходимост върху един фундаментален ценностен консенсус, който предполага постигане на съгласие върху определен минимум от основни ценности, докато относно останалите ценности се оставя свободата на експериментиране и се запазва индивидуалността на избора. В този контекст като автентична конституция се обозначава онази, която съответства на идеала за конституция, опираща се върху взаимосвързаните идеи

за общо благо и социална справедливост.

Проф. Близнашки извършва за първи път в българската юридическа литература цялостно и систематично изследване на учредителната власт на народа, което представлява съществен научен принос. Разграничението между учредителната власт на народа, която е ориентирана към създаване на нова конституция, и учредените власти, които произтичат от конституцията, има основополагащо значение за утвърждаването и развитието на модерния конституционализъм.

Приносен момент в дисертационния труд е изясняването на природата на властта за ревизия, която напоследък все по-често се разглежда като институирана, т.е. учредена власт. И това е така, защото според автора властта за ревизия е повече или по-малко правно дефинирана, поради което тя не може да се разглежда като същинска учредителна власт. Авторът посочва, че в наши дни акцентът се поставя върху „конституционната реформа“, която позволява чрез властта за ревизия да се предприемат мирни и легални преобразования при зачитане на основополагащите за демокрацията ценности и принципи. В крайна сметка, счита правилно авторът, конституционната реформа може да се осъществи единствено при условие че идентичността и приемствеността на конституцията в нейната цялост се запазва.

Научен принос представлява и принципно новия начин, по който се разглежда въпроса за същността на конституцията, който заема централно място в конституционната теория и практика. В дисертационния труд

последователно се разискват и подлагат на критичен анализ трите основни концепции за същността на конституцията:

1) конституцията като „обществен договор“, 2) конституцията като „юридически израз на фактическото съотношение на силите“ и 3) конституцията като „основополагащо политическо решение“. Всяка една от тези концепции, разработени от автора, има своите рационални основания и оказва въздействие върху модерния конституционализъм в различни фази от неговото развитие.

Оригинален приносен характер има предложената в дисертационния труд система на функциите на съвременната конституция.

На вниманието на читателя се предлага система от функции на конституцията, които са характерни за епохата на демократичния конституционализъм, а именно: 1) интегрираща функция; 2) легитимираща функция; 3) насочваща функция; 4) организираща функция; 5) ограничаваща функция и 6) отваряща функция.

Въпросът за върховенството на конституцията е от ключово значение за разбиране на нейната роля в политическия и правовия живот на обществото. Затова от особено приносно значение е анализът на автора, който за първи път в българската правна литература прави успешен опит този въпрос да бъде обхванат цялостно и да бъде подложен на систематично изследване.

В дисертационния труд се застъпва правилно тезата, че политическото върховенство на конституцията като *lex fundamentalis* е предпоставка за юридическото върховенство на конституцията като

lex superior. Иначе казано, формалният характер на конституцията е следствие от нейното материално значение.

Приносен характер има също така извеждането и изследването на гаранциите за върховенството на конституцията. Тези гаранции обхващат различни инструменти, които възникват в различни фази от развитието на модерния конституционализъм. В зависимост от характера на средствата, които се въвеждат в действие в защита на конституцията, авторът правилно обособява различни видове гаранции, а именно политически, юрисдикционни и материални.

Предмет на особено внимание в дисертационния труд е концепцията за конституционната идентичност. Тази концепция, разработена през 20-те години на XX в. в Германия, придобила изключителна актуалност благодарение на юриспруденцията на Федералния конституционен съд. В дисертационния труд се дава относително пълна картина на възникването и развитието на тази концепция, която е от огромно значение както за конституционната теория, така и за практиката на конституционната юрисдикция и представлява съществен научен принос. Авторът на дисертацията застъпва правилно и обосновано тезата, че към елементите на конституционната идентичност в България могат да бъдат отнесени ценностите, които съставляват официалната представа за общо благо, републиката като държавна форма, парламентарната форма на управление и унитарната форма на

държавно устройство, непосредственото действие на конституцията, което обвързва дейността на институциите с основните права и свободи на гражданите, както и конституционните гаранции за онези неотменяеми права на човека, които остават недосегаеми за действията на властите дори при въвеждането на извънредно положение. В един по-широк контекст към елементите на националната конституционна идентичност авторът отнася и разпоредбите относно българския език като официален език в държавата и особено място и роля на източноправославната религия като традиционно вероизповедание в България.

Като принос на автора на дисертационния труд заслужава да се посочи и представянето и изясняването на концепцията за конституционния патриотизъм, съответно приспособена към българските условия и традиции. Възприемането на тази концепция, счита правилно авторът, е от голямо значение за бъдещето на конституционната демокрация в България, защото гражданите трябва да имат готовност да я защитават при необходимост срещу нейните противници.

В критичен план към автора могат да бъдат отправени и редица препоръки. Редица негови концепции например са възприети от европейската правна мисъл без да се получили широко развитие в българската правна наука. Това се отнася например за концепцията за отворената държава, за конституционната идентичност, за концепцията за конституционния патриотизъм. Тези въпроси заслужават по-широко внимание в труда на автора или в бъдещи негови разработки, за да станат достояние на по-широка публика.

По темата на дисертационния труд проф. Близнашки е публикувал пет монографии и десет студии и статии.

В заключение предлагам в съответствие със законовите изисквания на проф. Близнашки да се присъди научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Конституционно право“.

Проф. д-р Емил Константинов

20. 4. 2019 г.